

Both Éva – Békés Zoltán

A FŐVÁROSI GYERMEKVÉDELMI SZAKELLÁTÁS 2001-BEN

A jelen elemzésben azt tekintjük át, hogy a fővárosi gyermekvédelmi szakellátásban kik részesültek gondoskodásban a 2001. évben. Ennek érdekében megvizsgáljuk az év elejének és végének adatait, az év során lezajlott új beáramlást és a kiáramlást, valamint azt, hogy mindez hogyan alakult az év folyamán.

Az adatok

1. Az ellátottak számarányai a naptári határnapokon

2001. január 1-én 3002 fő részesült gondoskodásban a fővárosi gyermekvédelmi szakellátásban; többségük (1659 fő, 55,3 %) fiú, a lányok száma bő háromszázzal kevesebb (1343 fő, 44,7 %). A gondoskodásban részesülők négyötöde (2397 fő, 79,8 %) kiskorú volt, a többiek (605 fő, 20,2 %) utógondozói ellátásban részesültek. (Lásd az 1. számú táblát.)

1. tábla: A fővárosi gyermekvédelmi szakellátásban gondoskodásban részesülők száma 2001. január 1-én nemek és korcsoportok szerint

Születési év (korcsoport)	Fiú	Lány	Összesen	Fiú %	Összesen %		“Évi” átlag
	Fő						Fő
1998-2000 (0-2 éves)	102	104	206	49,5	6,9	8,6	69
1995-1997 (3-5 éves)	118	122	240	49,2	8,0	10,0	80
1991-1994 (6-9 éves)	240	201	441	54,4	14,7	18,4	110
1987-1990 (10-13 éves)	333	293	626	53,2	20,8	26,1	156
1983-1986 (14-17 éves)	511	373	884	57,8	29,4	36,9	221
Kiskorúak összesen	1304	1093	2397	54,4	79,8	100,0	133
Utógondozói ellátottak	355	250	605	58,7	20,2	X	101
Összesen	1659	1343	3002	55,3	100,0	X	125

¹ Az életkori csoportok százalékos arányát először az összes (kiskorú + utógondozói) ellátott között adjuk meg, majd külön vesszük a kiskorú és a nagykorú korcsoportokat.

Az életkori összetételre a 2001. év elején jellemző, hogy amint a legalacsonyabb kortól haladunk felfelé, úgy nőtt a gondoskodásban részesülők száma. A 14-17 éves korosztály

jelentős túlsúlyban volt, arányuk az összes szakellátott között szűk 30, a kiskorúak között pedig 37 százalék. Az utógondozói ellátottakkal együtt ők tették ki az összes fővárosi szakellátott felét. A 10-17 évesek az összes szakellátottak felét, a kiskorúak közel kétharmadát tették ki. A hat éven aluli korcsoportok, különösen a bölcsődés korúak voltak a legkisebb arányban képviselve, számuk éppen hogy meghaladta a 13 éven felüliekének felét.

Az életkori összetétel akkor lett volna kiegyensúlyozott, ha egy-egy évjáratban 125 fő lett volna. (Ha csak a kiskorú szakellátottakat nézzük, akkor 133 fő juthatott volna egy-egy évjáratba.) A csecsemőkorúak aránya azonban ennek csak a bő felét, a tíz éven aluliaké a kétharmadát tette ki, a nagykamaszoké viszont kétharmadával meghaladta a kiskorúak átlagát is. Az életkori csoportok egyenletes megoszlását feltételezve a bölcsődés és az óvodás korúak csoportja külön-külön elérhetné a 375 főt, a két iskolás korcsoport és a nagykamaszoké viszont egyaránt 500-500 fős lehetne. A fiatalabb életkori csoportok száma ehhez képest jelentős hiányt, az idősebbeké pedig komoly többletet mutat.

2. tábla: A fővárosi gyermekvédelmi szakellátásban gondoskodásban részesülők száma 2001. december 31-én nemek és korcsoportok szerint

Születési év (korcsoport)	Fiú	Lány	Összesen	Fiúk %	Összesen %		“Évi” átlag
	Fő				Fő		
1999-2001 (0-2 éves)	98	85	183	53,6	6,1	7,8	61
1996-1998 (3-5 éves)	136	116	252	54,0	8,4	10,7	84
1992-1995 (6-9 éves)	222	189	411	54,0	13,7	17,5	103
1988-1991 (10-13 éves)	321	280	601	53,4	20,1	25,6	150
1984-1987 (14-17 éves)	509	394	903	56,4	30,1	38,4	226
Kiskorúak összesen	1286	1064	2350	54,7	78,4	100,0	131
Utógondozói ellátottak	383	263	646	59,3	21,6	X	92
Összesen	1669	1327	2996	55,7	100,0	X	120

¹ Lásd az 1. számú táblát.

² Az évjárat átlag adata is azt mutatja, hogy a bölcsődés korúak aránya tovább csökkent az év elejéhez képest, és már a kiskorúak átlagának a felét sem érte el.

Az év utolsó napján a gondoskodásban részesülők száma 6 fővel kevesebb (2996 fő) volt. Ez megfelel a sokéves tendenciának, amely szerint folyamatosan csökken a gyermekvédelmi szakellátást igénybevevők száma. Inkább a csökkenés kis mértéke szokatlan, és azt a feltételezést sugallja, hogy a jövőben esetleg megáll ez a csökkenés. A fiúk száma és aránya

már most is valamiképp nőtt (1669 fő, 55,7 %). A lányok száma viszont 16 fővel csökkent (1327 fő, 44,3 %). A szakellátásban részesülők között a kiskorúak száma (47 fővel) és aránya (1,4 %-kal) egyaránt csökkent (2350 fő, 78,4 %). (Lásd a 2. számú táblát.)

Az év végének korcsoportos adatai az év elejihez hasonló arányokat mutatnak. Mindössze annyi a különbség, hogy a 14-17 éves korcsoport túlsúlya valamelyest még annál is nagyobb lett, mint az év elején volt, a bölcsődés és az általános iskolás korúak aránya csökkent, az óvodás korúaké pedig nőtt.

2. Az ellátottak számarányai az év folyamán

Hasonló arányokat találunk a nemek és a korcsoportok között akkor is, ha azoknak a megoszlását vizsgáljuk, akik a két időpont között, 2001 folyamán legalább 1 napot gondoskodásban töltöttek. Az év során 3632 fő részesült legalább egy napig gondoskodásban, köztük a fiúk (2021 fő) aránya 55,6 százalék. (Lásd a 3. számú táblát.)

3.tábla: A fővárosi gyermekvédelmi szakellátásban 2001-ben gondoskodásban részesülők megoszlása nemek és korcsoportok szerint

Születési év (korcsoport)	Fiú	Lány	Összesen	Fiúk %	Összesen %		Évjáratí átlag
1999-2001 (0-2 éves)	144	135	279	51,6	7,7	9,3	93
1996-1998 (3-5 éves)	175	147	322	54,3	8,9	10,8	107
1992-1995 (6-9 éves)	248	210	458	54,0	12,6	15,3	114
1988-1991 (10-13 éves)	351	307	658	53,4	18,1	22,0	164
1984-1987 (14-17 éves)	565	453	1.018	55,5	28,0	34,1	254
1983 (nagykorúvá válók)	156	99	255	61,3	7,0	8,5	255
Kiskorúak összesen	1639	1351	2990	54,8	82,3	100,0	157
Utógondozói ellátottak	472	327	799	59,1	22,0	X	113
Kiskorúak és utógondozói ellátottak összesen	2021	1611	3632	55,6	104,3	X	145

A kiskorúak (2990 fő) aránya az összes szakellátott között ebben a metszetben sem kisebb: 82,3 százalék. A korcsoportok arányai nem mutatnak drámai különbséget. Az eltérésnek az általános iskolás korosztály (6-13 évesek) a “vesztése”: ameddig a naptár két határnapján a szakellátottak közti arányuk meghaladta az egyharmadot, a kiskorúak közt pedig a negyven százalékot, itt alatta marad. A hat éven aluli korosztály aránya viszont valamivel magasabb a határnapokénál. A különbséget az magyarázza, hogy az utóbbi korosztályban nagyobb, az

előbbiben kisebb volt az év közbeni forgalom. A 13 év felettiék túlsúlya itt még erősebb, mivel az év folyamán nagykorúvá váló évjárat is növeli azt. Nélkülük a nagykamaszok év közbeni aránya alacsonyabb, mint a határnapokon.

3. Beáramlás és kiáramlás 2001-ben

A kiskorú szakellátottak közé az év folyamán 593 fő lett újonnan felvéve, közülük 336-an (56,7 %) fiúk. Az új beáramlásban két korosztálynak van kiemelkedő súlya: a hat éven aluliak a beáramlás közel negyven százalékát (38,8 %) adják, a 13 év felettiék pedig egyharmadát (34,2 %) teszik ki. Az előbbi csoportban a csecsemőkorúak vannak túlsúlyban: a három éven aluliak az egész beáramlás egynegyedét alkotják. (Lásd a 4. számú táblát.)

Ugyanebben az időben 640 fő kiskorúnak, köztük 354 fiúnak (55,4 %) szűnt meg a szakellátása. A kikerülők meghatározó részét (39,8 %) az év folyamán nagykorúvá vált 255 fős évjárat alkotta, akik a 14-17 éves korcsoporttal együtt a kiáramlás közel hatvan százalékát adják. Ebben a csoportban és a csecsemőkorúak között a lányok vannak többségben. A hat éven aluliak a kikerülők negyedét teszik ki. Az általános iskolai korosztály adja a kiáramlás legkisebb csoportját (16,2 %). (A korcsoportos adatokat lásd a 8. számú táblában.)

Az új beáramlást és a kikerülést összekapcsolja az a 214 fő, akik csak az év közbeni állományi létszámban vannak jelen, mivel ebben az évben lettek beutalva a gyermekvédelmi szakellátásba, de az év utolsó napjáig a szakellátásuk meg is szűnt. Közülük 114-en fiúk (53,3 %). Mivel ez az arány alacsonyabb, mint a teljes beáramlásé, arra lehet következtetni, hogy a gondoskodásban maradó új beáramlók közt a fiúk túlsúlya erősödik. Ebben a csoportban is a csecsemők és a nagykamaszok dominálnak, az előbbieket egyedül itt vannak többen, mint az utóbbiak. Az általános iskolás korosztály másutt is alacsony aránya itt a legalacsonyabb, az ide tartozók negyed részét (25,9 %) teszik ki. (Lásd a 6. számú táblát.)

A beáramlás 2001-ben

A beáramlás elemzése során megtudhatjuk, hogy milyen demográfiai és a gyermekvédelmi szakellátás számára fontos jellemzőkkel rendelkeznek az új beutaltak, honnan, milyen

intézkedések alapján, milyen úton és hova kerültek, mi történt velük a bekerülést közvetlenül követő hetekben-hónapokban, a szakellátásban maradtak-e az elemzett időszak végéig stb. Mindezekon keresztül a legfrissebb képet alkothatjuk arról, éppen hogyan működik a szakellátás és a gyámhivatalok. A beáramlás-elemzés egyúttal nélkülözhetetlen információt nyújt a szakellátás rövidtávú tervezéséhez.

Ebben a fejezetben először áttekintjük a beutaló gyámhivatalok és a beutaló intézmények és szervezetek körét, a beáramlás havi ütemét, majd megvizsgáljuk, hogyan alakult az újonnan beutaltak gondoskodási formája, és elemezzük a beutalási okokat. Ezután kiderítjük, hogy mi történt az év folyamán bekerült új szakellátottakkal.

1. Beáramlás a beutalások helye, intézményei szerint

Fontos kérdés, honnan kerülnek beutalásra a kiskorúak a fővárosi gyermekvédelmi szakellátásba, és milyen intézmények utalják be őket. A budapesti kerületi önkormányzatok utalták be a kiskorúak túlnyomó többségét (511 fő, 86,2 %). A legtöbb beutalás hagyományosan a VIII. és a IX. kerületből, valamint a rendőrség által történik. Az összes beutaláshoz képest ezekből a kerületekből, illetve a rendőrségtől azonos arányban kerülnek be a gyerekek már évek óta. 2001-ben a VIII. kerületből (80 fő) a kerületek átlagának (22 fő) közel négyszeresét, a IX.-ből (63 fő) közel háromszorosát, a rendőrségtől (51 fő) is több mint kétszeresét, a XIV. kerületből (46 fő) és a XIII. kerületből (44 fő) szintén a kétszeresét utalták be. A Várkerületből nem, a XII. kerületből 3, Soroksárról 4, az V. kerületből 5, a II. és a XVI. kerületből 6-6, a XVII.-ből 7, a XI.-ből pedig 9 fő került be.

A vidékről jövő 29 beutalást is ide számítva azt látjuk, hogy az esetek 47 százalékában a Gyámhatóság járt el beutalóként. Az adatok arról is képet adnak, hogy mind a nagy, mind a kisebb gyermekforgalmú kerületek között különböző munkamegosztás tapasztalható a kerületi jegyző és a gyámhivatal közt a szakellátásba való beutalásokban. Egyes kerületekben a beutalások többsége a jegyzőtől indul el, másokban fordított a helyzet. A legtöbb kerületben a feladat megoszlik a két hely között. Az egyes kerületek beáramlási mutatóit és azok változásait érdemes lesz mélyebben elemezni (pl. mi áll a háttérében a XIII. és XIV. kerületekből történő magasnak tűnő beáramlásnak, vagy a X., III. és XVIII. kerületi

csökkenésnek stb.) a kerületek részletesebb gyermekvédelmi jellemzői alapján (alapellátás kiépültsége stb.).

A beutalók között vidéki települések önkormányzatai is vannak. Lényeges lehet az a kérdés, hogy köztük mekkora arányt képeznek a budapesti agglomerációhoz tartozó települések, Pest megye további települései, illetve a többi megye települései. Az alábbi felsorolásból kitűnik, hogy a vidékről történő beutalásokban nemcsak a budapesti agglomeráció, hanem Kelet-Magyarország is nagy súllyal vesz részt, azon belül is Szabolcs-Szatmár-Bereg megye. Amíg a budapesti agglomerációból 10, Pest megye másik részéből 2 fő került be a fővárosi szakellátásba, addig Kelet-Magyarországról 13-an (ebből 10 fő Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéből). Az egész Dunántúlról összesen 4, így vidékről összesen 29 fő lett fővárosi szakellátott 2001-ben.

2. Beáramlás havonkénti bontásban

Fontos gyakorlati jelentőségű kérdés, hogy a szakellátásba való éves beáramlásnak milyen időbeli lefolyása, üteme van. Amennyiben sikerül valamilyen következetesen érvényesülő ütemet felfedezni az adatokban, ez megkönnyíti a későbbi beáramlás előrejelzését. Kézenfekvőnek tűnik, hogy – követve a sokéves gyakorlatot –elsősorban a beutalások havi gyakoriságát vizsgáljuk meg.

A 2001. évi beáramlás adatai nem mutatnak markáns csúcsokat. Az év első hónapjában volt a legnagyobb mértékű a beáramlás, és az utolsóban volt a legkisebb. Elképzelhető, hogy a januári pozitív csúcs, amely 2001-ben a decemberi minimum közel kétszerese volt, legalábbis részben azért ilyen magas, mert az előző év decemberében elhalasztott beutalásokat a beutalók ekkor végzik el. Ugyanakkor a különböző korcsoportokhoz tartozók beáramlási üteme között jelentős különbség van. Ez indokolja a kérdés további vizsgálatát.

3. Beáramlás beutalási okok szerint

Az éves új beáramlással kapcsolatban tán a legfontosabb kérdés az, hogy az újonnan beutalt gyermekek milyen problémák miatt voltak kénytelenek elhagyni a családjukat, a szakellátást alkotó gyermekvédelmi szolgálatoknak és gondozóhelyeknek mire kell felkészülniük. A beutalási okokra vonatkozó adatok elemzése annak megítélésére is módot nyújt, hogy a

szakellátás felől nézve minden esetben indokoltnak látszik-e a beutalás. Fontos tekintetbe vennünk, hogy az okok megjelölésénél egyes esetekben erőteljes szubjektivitás, másokban a sietség miatti felületesség, megint másokban az is szerepet játszhat, hogy a határozatot fogalmazók gyakorlatiasan elkerülik az okok együttesének pontos leírását, vagy az olyan okok megjelölését, amelyek kételyt ébreszthetnek a döntés megalapozottsága iránt. Ezért a beutalási okok statisztikai elemzése önmagában kevés lehetőséget nyújt a beáramlást befolyásoló tényleges okok megismerésére.

A beutaló intézmények az összes bekerült gyermek 70 százalékánál csak egyetlen okra hivatkoztak határozataikban. Az összes beutalási ok 80 százaléka három csoportból kerül ki: szülői devianciák, gyermeki devianciák és szociális okok. A gyerekek, mint az várható, jellemzően szülői, illetve felnőtt devianciák miatt kerültek be 2001-ben is a szakellátásba. A gyermeki devianciák előfordulása összességében éppen fele a szülői devianciáknak. Bár a Gyvt. szerint szociális okokból gyerekek nem kerülhetnek a szakellátásba, ez a hivatkozás mégis megjelenik a gyerekek egyharmadánál, 13 százalékuknál pedig egyértelműen a beutalás egyetlen okaként tűnik fel a szülők, illetve a család rossz szociális helyzete. 44 gyereknél a szülők hajléktalansága volt az egyetlen feltüntetett indok a beutalásra!

Nem meglepő, hogy a szakemberek a legkisebbeknél tüntettek fel a leggyakrabban szülői devianciákat és szociális okokat. A szociális okok az életkor előrehaladtával egyre kevésbé jelennek meg a beutalások indokaként. A gyermeki devianciák a kisiskolásoknál már feltűnnek, a nagykamaszoknál pedig túlsúlyba kerülnek.

4. Beáramlás a gyermekvédelmi gondoskodás formája szerint

Amikor a gyermekvédelmi szakellátás szakemberei először kerülnek kapcsolatba az éppen beutalt gyermekkel, a személyi adatain túl az első információ róla az, hogy a személyi törzsszáma elején milyen betűjelet kell alkalmazni, azaz a beutaló gyámhivatal milyen gondoskodási formát jelölt meg határozatában.

A beutaláskori gondoskodási formák közül az ideiglenes hatályú elhelyezéseket emeljük ki. Az ideiglenes hatályú elhelyezésnek két együttes feltétele van: a gyerek felügyelet nélkül maradása és/vagy súlyos veszélyeztetettsége, valamint az azonnali intézkedés szükségessége.

Korábbi beáramlás-elemzésekből és a gyakorlatból tudjuk, hogy évek óta hagyományosan ebbe a gondozási formába utalják a gyerekek túlnyomó részét. 2001-ben is így volt ez, 514 gyerek, az összes kiskorú beutalt 87%-a került ideiglenes hatályú elhelyezétként a szakellátásba a korábbiakhoz hasonló nemek közti arányokkal, a fiúk viszonylag jelentős túlsúlyával (288 fő, 56 %). Az IH-s bekerülők korcsoportos megoszlásának egyetlen sajátossága, hogy ebben a csoportban a két domináns korcsoport (a csecsemők és a nagykamaszok) aránya majdnem azonos (29,2 illetve 29,6 %). Az IH jelzés dominanciája érthetően a csecsemők közt a legerősebb (96 %), a tíz éven felüliek közt viszont valamivel 80 százalék alatt marad. (Lásd a 4. számú táblát.)

4. tábla: A fővárosi gyermekvédelmi szakellátásba 2001-ben beutalt kiskorúak megoszlása a születési évük (korcsoportjuk), valamint a nemük és a beutaláskori gondoskodási forma szerint (fő)

Születési év	Fiú				Lány				Együtt			
	IH	AT	TN	Σ	IH	AT	TN	Σ	IH	AT	TN	Σ
1999-2001	87		1	88	63	5		68	150	5	1	156
1996-1998	40	5		45	29			29	69	5		74
1992-1995	36	4		40	28	2	1	31	64	6	1	71
1988-1991	35	15		50	35	4		39	70	19		89
1984-1987	84	21	1	106	68	16	2	86	152	37	3	192
1983	6	1		7	3	1		4	9	2		11
Összesen	288	46	2	336	226	28	3	257	514	74	5	593

A beáramlás bő 5 százalékát külföldi állampolgárok teszik ki, akik főleg az IH-s jelzéssel bekerülők számát szaporítják. Öthatoduk a legidősebb kiskorú korosztályhoz tartozik.

A gyámhivatalok minden hetedik-nyolcadik (minden hetedik fiú és minden nyolcadik-kilencedik lány) bekerülő nevelésbe vételéről határoztak (79 fő), közülük 5 főt tartós nevelésbe vettek. A nevelésbe vettek közt egyértelműen a 13 év felettiek dominálnak.

Ezek az adatok több kérdést sugallnak, amelyekre csak a jelenségek mélyebb tanulmányozása adhat választ. Az első kérdés az lehet, hogy az ideiglenes hatályú elhelyezések ilyen elsőpró túlsúlya nem mutat-e arra, hogy a gyámhivatalok az esetek egy jelentős részében az alapellátás még csak részlegesen megteremtett intézményei helyett a szakellátás eszközeit veszik igénybe.

A statisztikai elemzés ugyan nem lehet képes arra, hogy általa megtaláljuk a választ a fenti kérdésre, de néhány adalékot szolgáltat a további elemzés.

A másik felvetődő kérdés, hogy a 13 éves kor feletti, nevelésbe vétellel párosuló beutalások mögött nem lappang-e az a probléma, hogy ezeknek az eseteknek egy részében már évekkal ezelőtt is talált volna tennivalót legalábbis a látványosan fejlődő alapellátás, azok azonban évekre rejtve maradtak. A mai állapotukban ezek az esetek komolyabb következménnyel járó gyámhivatali döntést eredményeznek, korábban viszont talán elkerülhető lett volna a családból való átmeneti kiemelés is.

A beutalás óta nagymértékben megváltozott a különböző gondoskodási formák aránya a tárgyalt csoportban. A változás nagysága kitűnik a 4. és az 5. számú tábla összevetésekor. E szerint az eredetileg ideiglenes hatályú elhelyezéssel beutaltak száma kevesebb mint felére (220 fő) csökkent, az átmeneti nevelésbe vetteké közel négyszeresére (340 fő), a tartós nevelteké pedig közel hétszeresére (33 fő) nőtt. (Lásd az 5. számú táblát.) A táblázatban rögzített változás túlnyomó, bő négyötöd része még 2001-ben lezajlott, míg a fennmaradó közel egyötöd rész már a 2002-es évben történt. Ez utóbbiak valószínűleg főleg az év utolsó hónapjaiban beutalt IH-sok gondoskodási formájának a felülvizsgálatából származnak. Azt sem lehet azonban kizárni, hogy egyes esetekben a beutaláskor elrendelt ideiglenes hatályú elhelyezés felülvizsgálata akár egy évig, vagy annál tovább is elhúzódik.

5. tábla: A fővárosi gyermekvédelmi szakellátásba 2001-ben beutalt kiskorúak megoszlása a születési évük (korcsoportjuk), valamint a nemük és a jelenlegi (utolsó) gondoskodási forma szerint (fő)

Születési év	Fiú				Lány				Együtt			
	IH	AT	TN	Σ	IH	AT	TN	Σ	IH	AT	TN	Σ
1999-2001	28	45	15	88	22	33	13	68	50	78	28	156
1996-1998	17	28		45	13	16		29	30	44		74
1992-1995	14	26		40	10	20	1	31	24	46	1	71
1988-1991	16	34		50	17	22		39	33	56		89
1984-1987	45	60	1	106	31	52	3	86	76	112	4	192
1983	6	1		7	1	3		4	7	4		11
Összesen	126	194	16	336	94	146	17	257	220	340	33	593

A változásról nyert képünk még markánsabbá válik, ha a fenti tábla adataiból kivesszük azokat, akik nem maradtak a szakellátásban az év végéig, hanem előtte kikerültek onnan. Joggal feltételezhető ugyanis például, hogy az év végéig kikerülő IH-sok közül keveset vettek nevelésbe, mielőtt megszüntették a beutalását.

A következő, 6. számú táblában az érintettek kikerüléskori gondoskodási formájának az adatait találjuk. Azokat a bekerülőket, akik utóbb az év során eltávoztak, eredetileg – hatuk kivételével – mind ideiglenes hatályú elhelyezéssel utalták be. A kikerülésig közülük is többnek (24 fő) változott a gondoskodási formája, mert az eredeti hat fön felül további 12-12 főt átmeneti, illetve tartós nevelésbe vettek. A tartós neveltek esete érthető, ők mind csecsemők, és bizonyára örökbe adták őket. Az azonban már kevésbé tűnik világosnak, hogy a másik 12 IH-s kiskorút miért vették átmeneti nevelésbe néhány héttel-hónappal azelőtt, hogy megszüntették a beutalásukat.

Mindezek ellenére ebben a csoportban az ideiglenes hatályú elhelyezettek még kikerüléskor is erős túlsúlyban vannak, csak minden hetediket vették nevelésbe kikerülése előtt. Az IH-sok túlsúlya a csecsemők közt a legkisebb, amit a 13 tartós nevelt csecsemő jelenléte okoz. A kikerülő új beutalt IH-sok közt is a nagykasasok képezik a legnépesebb csoportot (57 fő). (Lásd a 6. számú táblát.)

6. tábla: A fővárosi gyermekvédelmi szakellátásba 2001-ben beutalt és december 31-ig kikerült kiskorúak megoszlása születési évük (korcsoportjuk), valamint nemük és a kikerüléskori gondoskodási forma szerint (fő)

Születési év	Fiú				Lány				Együtt			
	IH	AT	TN	Σ	IH	AT	TN	Σ	IH	AT	TN	Σ
1999-2001	23		6	29	18	5	7	30	41	5	13	59
1996-1998	15	1		16	13	2		15	28	3		31
1992-1995	14	2		16	9	1		10	23	3		26
1988-1991	14	2		16	14			14	28	2		30
1984-1987	30			30	27	1		28	57	1		58
1983	6	1		7	1	2		3	7	3		10
Összesen	102	6	6	114	82	11	7	100	184	17	13	214

Az 5. és a 6. számú tábla összevetése alapján megállapíthatjuk, hogy a beutaláskor IH-s kiskorúak közel felének (47 %) a 2001. év végéig vagy kikerülésükig megváltozott a

gondoskodási formája, talán kivétel nélkül átmeneti neveltek lettek. A beutalási határozatok év közbeni felülvizsgálata után is megmaradt 274 ideiglenes hatályú elhelyezés kétharmad része azért nem változott, mert a gyermek beutalása megszűnt. Ennek megfelelően a szakellátásban maradó 379 fő közül 90 (a 2002-es felülvizsgálat után pedig csak 36) fő marad ideiglenes hatályú elhelyezéssel. (Meglepő viszont, hogy a várakozásokkal ellentétben csak egyhatoduk külföldi állampolgár!)

A 2001 végéig átmeneti nevelésbe vett 291 fő bekerülőnek csak elenyésző része (6 %) került ki a szakellátásból az év során. A beutaláskor már átmeneti nevelésbe vett kiskorúak közül több mint kétszer nagyobb arányban, minden hetedik kikerült az év vége előtt, az ideiglenes hatályú elhelyezés felülvizsgálata alapján átmeneti nevelésbe vett 214 fő közül azonban már csak minden huszadiknak szűnt meg a beutalása az év vége előtt. A szakellátásban maradó bekerülők közül 274-en átmeneti, 15-en pedig tartós neveltek voltak 2001 végén. (A 2002-es felülvizsgálat során az átmeneti neveltek száma 323-ra, a tartós nevelteké 20-ra nőtt.)

A 379 fő továbbra is gondoskodásban részesülő 2001-es beutalt közt már az átmeneti neveltek dominálnak (72 %) gondoskodási forma tekintetében. A még bennmaradt 90 fő ideiglenes hatályú elhelyezett, valamint a bölcsődés korú tartós neveltek a további kiáramlás tartalékát képezik. A bennmaradók domináns (35,4 %) csoportját a 134 fő 14-17 éves alkotja.

A szakellátás működésének fontos mutatója, hogy a tárgyévén belül ki is került bekerülők mennyi időt töltöttek gondoskodásban. 2001-ben az érintettek gondoskodásban töltött átlagos ideje 73 nap volt. A túlnyomó többségüket kitevő ideiglenes hatályú elhelyezetteknél a gyámhivataloknak csak az esetek negyedében sikerült tartani a törvény által szabott 30 napos határidőt. A legtöbben (29 %) 31-60 nap közötti, további egynegyed pedig 61-90 nap közötti időt töltött a szakellátásban. Érdeemes lesz utánkövetéssel megvizsgálni az összes tárgyévi ideiglenes hatályú elhelyezés időtartamát is (a külföldi állampolgárokat kivéve).

5. A bekerülők gondozási helye

A fővárosi szakellátásba bekerült gyerekek szűk hatvan százaléka a TEGyESz átmeneti otthonaiban, további közel egynegyedük (24 %) a szintén első állomást jelentő csecsemőotthonban lett elhelyezve, és onnan nem került tovább az év vége előtt. A

továbbhelyezett kiskorúak közül tízből kilencet gyermekotthonokban, egyet nevelőszülőnél helyeztek el. Az év során ki is került bekerülőknél érthetően már csak nyolc, a bennmaradóknak azonban már közel huszonnégy százaléka továbbkerült az átmeneti otthonokból.

A különböző életkori csoportokhoz tartozó bekerülőknél a gondozási helyek eltérő választéka áll rendelkezésre, így eltérő a megoszlásuk gondozásihely-típusonként. 2001-ben a legfiatalabb korcsoportba tartozók háromnegyede érthetően csecsemőotthonban, további tíz százalékuk pedig a TEGyESz-nél nyert elhelyezést. A többiek gyermekotthonba kerültek, 2 fő pedig nevelőszülőhöz. Az összes többi korcsoportban a TEGyESz-nél való elhelyezés dominált: az óvodás korúak kétharmada, az általános iskolás korúak és az idősebb tizenévesek közel négyötöde nyert ott elhelyezést. A TEGyESz-hez került beáramlók között a 14-18 éves korosztály volt túlsúlyban (45 %). Összesen 14 fő került nevelőszülőhöz, azok többsége is civil szervezetek közvetítésével.

A kiáramlás 2001-ben.

A kiáramlás minden más folyamatnál előnyösebb lehetőséget nyújt a gyermekvédelmi szakellátás működésének vizsgálatára. Már az alapvető demográfiai jellemzők szerinti elemzésből is levonhatók bizonyos következtetések az egész hálózatról. A kiáramlás elemzése során végignézzük azt, hogy a kikerülők honnan (milyen gondoskodási formából, a szakellátás hálózatán milyen úton áthaladva, milyen gondoskodási helyről) hova távoznak, illetve milyen okból szűnik meg a szakellátásba való beutalásuk. A kikerülőkről szerzett adatok alapján tudhatjuk meg, hogy mennyi időt töltenek a szakellátásban az azt igénybe vevők. Ez egyben azt is jelenti, hogy a kiáramlásra vonatkozó adatok lehetőséget teremtenek a szakellátás átvilágítására, bár annak nem a legfrissebb képét mutatják: az adatokban a szakellátásban közreműködő számos szervezet és intézmény több éves valamilyen együttműködésének az egymást sokszorosán átfedő, keresztező, színező fejleményei rajzolnak ki egy bonyolult ábrát. Amíg a beáramlás adatai kéretlenül is megmutatják, hogy a gyermekvédelmi szervek meddig jutottak a néhány éve elfogadott Gyvt. nyomán egy új gyermekvédelmi gyakorlat kialakításában, addig a kiáramlás adataiban együtt jelentkeznek a 10-20 évvel korábbi

gyakorlat fejleményei és a legutóbbi évek újító próbálkozásai. Az elemzés során ezeket az elemeket külön kell választani és megvizsgálni. A külön-külön kapott képeket jól összerakva láthatóvá válhatnak a szakterület alakulásának nagyobb léptékű tendenciái.

1. A kikerülők gondoskodási formái

A 2001. évi kiáramlás felét (49,0 %) azok alkotják, akik kikerülésüket közvetlenül megelőzően átmeneti neveltként részesültek gondoskodásban. További közel négy tizedet (38,2 %) tesznek ki azok, akik ideiglenes hatályú elhelyezés után kerültek ki. A fennmaradó egynolcad részt a tartós neveltek (10,8 %) és az intézeti elhelyezettek (2,0 %) képezik. A kikerült átmeneti neveltek közel kétharmada (62,6 %) azonban csak azért távozott, mert nagykorúvá vált. Nélkülük az átmeneti neveltek csak a teljes tavalyi kiáramlás szűk egyharmadát (30,6 %) alkotnák. Ezen a ponton, úgy tűnik, felfedezhető a gyermekvédelem hazagondozási stratégiájának jelentős, eddig kihasználatlan lehetősége.

7. tábla: A fővárosi gyermekvédelmi szakellátásból 2001-ben kikerültek megoszlása életkori csoportok és a kikerüléskori gondoskodási forma szerint (fő, %)

Születési év (korcsoport)	IH	AT	TN	IE	Együtt	IH	AT	TN	IE	Együtt
1999-2001 (0-2 éves)	46	21	29		96	18,9	6,7	42,0		15,0
1996-1998 (3-5 éves)	41	26	3		70	16,8	8,3	4,4		11,0
1992-1995 (6-9 éves)	31	16			47	12,7	5,1			7,3
1988-1991 (10-13 éves)	35	18		4	57	14,3	5,8		30,8	8,9
1984-1987 (14-17 éves)	71	36	2	6	115	29,1	11,5	2,9	46,1	18,0
1983 (nagykorúvá váló)	20	196	35	3	254	8,2	62,6	50,7	23,1	39,8
Összesen	244	313	69	13	639	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

A kikerülők korcsoportos megoszlásának az első fejezetben megismert tipikus képét, amelyben a nagykamaszok és a csecsemők vannak túlsúlyban az általános iskolás korúakhoz képest, nagyjából a tartós neveltek megoszlásával lehet magyarázni: közülük csak a legkisebb és a legidősebb korosztály tagjai kerültek ki. A leírt tendencia lágyabban már az ideiglenes hatályú elhelyezésből kikerülőknél megmutatkozik, de a tartós neveltek (és részben az IE jelzéssel kikerülő) arányai teszik hangsúlyozottá azt.

A 2001-ben beutalt kikerülő az összes az évi kikerülő több mint negyedét (28,7 %) adják. Mint tudjuk, nyolcból heten (86 %) az ideiglenes hatályú elhelyezettek közül kerültek ki. Ez a

csoport az egész 2001-es kiáramlás szempontjából is meghatározó, mivel ők alkotják az összes ideiglenes hatályú elhelyezésből kikerülő háromnegyedét (75,5 %). A nevelésbe vett kikerülők közül azonban csak minden tizenharmadik (7,8 %, tartós neveltek: 18,8 %, átmeneti neveltek: 5,4 %) lett ugyanebben az évben beutalva.

2. A kikerülés okai

A kiáramlás-elemzés számára az egyik legfontosabb információ, hogy mennyire eredményes a fővárosi gyermekvédelmi apparátus hazagondozási törekvése, azaz hogy a családból kiemelt, szakellátásban részesülő gyermekeket minél nagyobb tömegben és minél hamarabb visszagondozza a saját családjukba, illetve ahol ez nem lehetséges, ott segítsen nekik másik családot találni (örökbefogadás). Amennyiben erre sincs mód, vagy a rendszer ez irányú erőfeszítései eredménytelenek, illetve ha maga az erőfeszítés elmarad, a beutalt gyermekeknek a szakellátásban történő gondozása csak nagykorúságuk elérésével szűnik meg, sokuknak pedig még az után is folytatódik, utógondozói ellátás formájában.

2001-ben a kikerülőknek valamivel több mint felénél lehet elkönyvelni a gyermekvédelmi szakellátás erőfeszítéseinek sikerét. Bö négytizedük (41,3 %) került vissza a saját családjába, további egytizedüket (10,1 %) pedig örökbe fogadták. A kikerülők kisebbik felét azok képezik, akiknek nagykorúvá válásuk alkalmából szűnt meg a beutalásuk (38,9 %), vagy más TEGyESz illetékességébe lettek átutalva (8,2 %). Ebből az áttekintésből csak a házasságot kötöttek (1,2 %) és az elhunytak (2 fő, 0,3 %) hiányoznak. (Lásd a 8. számú táblát.)

8. tábla: A fővárosi gyermekvédelmi szakellátásból 2001-ben kikerülők megoszlása a kikerülés oka és gondoskodási forma szerint (fő, %)

A kikerülés oka (fő)	IH	AT	TN	IE	Összesen
A családjához távozott	175	80		10	265
Nagykorú lett	16	193	35	3	247
Örökbe fogadták	7	25	33		65
Más TEGyESz-hez utalták	45	7			52
Házasságot kötött		7	1		8
Meghalt	1	1			2
Összesen	244	313	69	13	639

Ha gondozási formák szerint vesszük szemügyre a fenti adatokat, nagy különbséget látunk az előbb létesített két csoport közti arányban gondozási formánként, különösen a szakellátásból ideiglenes hatályú elhelyezéssel, illetve átmeneti neveltként kikerültek között: az IH-sok közel háromnegyede került haza vagy fogadták örökbe, közel egyötödük más TEGyESz illetékességébe került, és csak minden tizenötödik (6,6 %) került ki azért, mert elérte a nagykorúságát a szakellátásban. Az átmeneti neveltként kikerülteknek viszont bő hattizedét (61,7 %) teszik ki azok, akik nagykorúságukig a szakellátásban maradtak, egynegyedük távozott haza nagykorúvá válása előtt, és további nyolc százalékukat fogadták örökbe. A tartós nevelt kikerülők kisebb felét (47,8 %) örökbe fogadták, nagyobbik fele (51,7 %) pedig nagykorúvá vált.

3. A hazatávozottak

A 2001-ben kikerültek közül tehát hazatávozott az ideiglenes hatályú elhelyezésből távozók háromnegyede és a kikerülő átmeneti neveltek egynegyede. Minden tíz hazatávozó közül hét ideiglenes hatályú elhelyezésből került haza, három pedig átmeneti nevelt volt. (Ez az arány is azt a csalóka képet sugallja, mintha a hazatávozás majdhogynem az ideiglenes hatályú elhelyezés „velejárója” lenne.)

A hazakerülők korcsoportos megoszlását az évjáratonkénti átlag alapján vizsgálva azt találjuk, hogy csak az általános iskolás korosztály marad el komolyan (kb. 30, az alsó tagozatos korúak 40 %-kal) az átlagtól, amelyet majdnem teljes egészében a nagykamaszok 60 százalékos többlete egyenlít ki, mivel a legfiatalabb korosztály kevéssel az átlag fölött van. Ettől csak az átmeneti neveltek közt találunk annyi eltérést, hogy köztük a nagykamaszokon kívül csak a csecsemőkorúak száma emelkedik az átlag fölé, az óvodásoké alatta marad.

A fentiekből egy feltételes módú következtetés fogalmazható meg: mintha az ideiglenes hatályú elhelyezés átmeneti nevelésbe vételre való módosítása különösen az óvodáskorúaknál befolyásolná erősen a hazagondozás esélyét.

Természetesen óriási különbség van a két összehasonlított gondoskodási formából való hazakerülés adatai között attól függően, hogy a 2001-ben hazakerülők milyen régen lettek

beutalva a szakellátásba. Az ideiglenes hatállyal elhelyezettek 3 fő (1,7 %) kivételével az utolsó két évben lettek beutalva, közel 90 százalékuk a kikerülés évében, minden tizedik pedig az előző évben lett beutalva. A hazakerült átmeneti neveltek beutalási éve viszont nagyrészt eloszlott 1995 és 2001 között (de 1985 és 1992 közé is került 6 fő), és az az évi bekerülők közül összesen 14 fő (17,5 %) került ide. Az is igaz viszont, hogy közel háromnegyedük (73,8 %) 1998 után lett beutalva, és ennek fele a kikerülést megelőző 2000. év beáramlásából származik.

Ennek megfelelően a tavaly hazakerült IH-sok átlagos gondoskodásban töltött ideje 0,4 év volt, az átmeneti nevelteké pedig az általunk alkalmazott számítási mód szerint 2,6 évet töltöttek gondozásban. (Ezt a számítási módot alkalmaztuk mindkét gondozási forma esetében.) Összehasonlításképp jelezzük, hogy az összes 2001. évi kikerülő között az első csoport átlaga 0,7 év, a másodiké pedig 6,2 év volt.

Ez egyfelől azt a nyilvánvaló ténytet mutatja, hogy az ideiglenes hatályú elhelyezéssel szakellátásban lévők sokkal rövidebb ideig maradnak gondoskodásban, mint azok, akik átmeneti neveltként vannak ugyanott. Másfelől viszont ez úgy is értelmezhető, hogy az ideiglenes hatályú elhelyezettek kikerülési adataiban döntően az utolsó két év szakellátási gyakorlatának a következményeit találjuk, a kikerült átmeneti neveltek adataiban viszont végső soron az elmúlt 18 év, de legalábbis az utolsó hat év gyermekvédelmi gyakorlata köszön vissza. Ennek a kérdésnek a tisztázása már további elmélyült munkát igényel.

4. Az örökbefogadottak

A 2001-ben örökbefogadás révén a fővárosi szakellátásból kikerült gyermekek 83 százaléka hat éven aluli, és 58 százalékuk 0-2 éves. Meglepő viszont, hogy a tavaly örökbe adott 64 fő negyötödét (51 fő) egyéves kora előtt vették gondozásba (közülük 14 főt tavaly, 11, 12, illetve 7 főt a megelőző három évben, további 7 főt pedig 1992 és 1997 között). További 8 gyermeket 2 éves kora előtt utaltak be a szakellátásba, ők 1990 és 1998 között születtek. Ennek az adatnak az lehet a magyarázata, hogy az egy-kétéves koruk előtt a családjukból kiemelt gyermekek nagyobb arányban válnak örökbe adhatóvá; vagyis azok a szülők, akik csecsemőkorú gyermekük ellátását és gondozását még annyira sem tudják (vagy akarják) megoldani, hogy legalábbis a családból való kiemelésére ne kerüljön sor, nagyobb arányban

vesztik el olyan mértékben a kapcsolatot gyermekükkel, hogy végül le is mondanak a szülői jogokról (vagy elvesztik azokat). Két olyan kilencéves gyermeket is örökbe fogadtak 2001-ben, akiket 1992-ben nulla évesen utaltak be a szakellátásba, 1993 és 1997 között is bekerült egy-egy olyan egy éven aluli csecsemő, akiket szintén 2001-ben fogadtak örökbe 4-8 évesen. 1991-92-ben és 1995-ben is bekerült egy-egy 1 és 2 év közötti csecsemő, akiket ugyancsak 2001-ben sikerült örökbe adni 7, illetve 10-11 évesen.

Az örökbe fogadott kiskorúak között tavaly is a tartós neveltek voltak többségben (33 fő), a más részük főleg az átmeneti neveltek (25 fő) és ideiglenes hatállyal elhelyezettek (6 fő) közül került ki. Majdnem minden tartós nevelt egyéves kora előtt került a szakellátásba, döntően az elmúlt három évben. Az ideiglenes hatállyal elhelyezettek is nulla évesen kerültek a szakellátásba, de a hatból négyen 1997 előtt, így most 5-8 évesen fogadták őket örökbe. Az átmeneti neveltek túlnyomó többsége is kétéves kora előtt lett beutalva, de köztük a legfiatalabbak is kétévesek voltak tavaly, ők az év folyamán örökbe adott átmeneti neveltek egynegyedét teszik ki. Az óvodás korúak tették ki ennek a csoportnak a felét. Ide tartoznak az említett kivételek közül ketten (a 14 és a 18 éves, három-, illetve négyévesen beutalt gyermek).

5. A nagykorúvá válás miatt kikerültek

Az a 247 fő, akiknek 2001-ben a gyámhivatalok arra való hivatkozással szüntették meg fővárosi gyermekvédelmi szakellátásba való beutalását, hogy nagykorúvá váltak, az év folyamán ellátásban részesült 18 éven aluliak 8,3 százalékát tette ki, tehát minden tizenkettedik szakellátott távozott ebből az okból. Négytizedük (40,9 %) tizenhárom éves kora után került a szakellátásba, további egyötödük (19,8 %) kiskamasz (10-13 éves) korban. Közel háromtizedük (28,3 %) azonban még hatéves sem volt, amikor bekerült a ma gyermekvédelmi szakellátásnak nevezett ellátási rendszerbe, sőt, a nagykorúságukig maradók közül ez majdnem minden hatodikkal (15,8 %) hároméves kora előtt történt meg.

Az átmeneti neveltek tették ki azoknak a közel négyötödét (78,1 %), akik nemcsak a fővárosi gyermekvédelmi szakellátásban ünnepelhették a 18. születésnapjukat, hanem a megszüntető határozat is erre a tényre hivatkozott. A maradék egyötöd rész a tartós neveltekből (14,2 %),

néhány (6,5 %) ideiglenes hatállyal elhelyezett fiatalból (valamint 3 fő intézeti elhelyezettből) áll össze.

A különböző gondozási formákban nagykorúságot elért fiatalok bekerülési életkor szerinti arányai nemigen okoznak meglepetést. Az ideiglenes hatállyal elhelyezettek egy kivételével 13 éven felüliek voltak a bekerüléskor, és 2 fő kivételével csak azért nem változott a gondoskodási formájuk, mert külföldi állampolgárok. Az átmeneti neveltek négytizede szintén 13 éves kora felett lett beutalva (tizenéves volt közel kétharmaduk), a tartós neveltek zöme (68,6 %) pedig hatéves kora előtt került a szakellátásba. (Lásd a 9. számú táblát.)

9. tábla: A fővárosi gyermekvédelmi szakellátásból 2001-ben nagykorúvá váltak megoszlása bekerüléskori életkori csoportok és gondozási forma szerint.

Bekerülési életkor	IH	AT	TN	IE	Összesen
2001 (nagykorúvá váló)	4	3			7
1997-2000 (14-17 éves)	11	77	6		94
1993-1996 (10-13 éves)	1	44	3	1	49
1989-1992 (6-9 éves)		23	2	2	27
1986-1988 (3-5 éves)		25	6		31
1983-1985 (0-2 éves)		21	18		39
Összesen	16	193	35	3	247

6. A más TEGyESz-hez utaltak

A 2001-ben más TEGyESz-hez utalt 52 fő kiskorú közel fele (46,1 %) hat éven aluli, háromtizedük (30,8 %) általános iskolás korú, és csak szűk egynegyedét tesznek ki a 14-17 évesek. Hét fő kivételével mindannyian ideiglenes hatállyal elhelyezettek, akiket az elmúlt két évben, többségüket tavaly utalták be a szakellátásba. A maradék 7 fő 1993 és 1999 között beutalt átmeneti nevelt.

7. A kiáramlás havi üteme

Nem érdektelen megvizsgálni, hogy milyen ütemben bonyolódik egy év folyamán az eltávozók kiáramlása. A kiáramlás üteméről is elmondható az, amit a beáramlás üteméről megállapítottunk: az adatok nem látszanak igazolni a közfelfogást, mely szerint a havi ütem igazodna az iskolai tanévhez, a nyárhoz, az év végi ünnepekhez stb. Feltehetően a kiáramlási

adatokban nagyon különmemű jelenségek adódnak össze, amelyek egy részéről feltételezhető, hogy van sajátos éven belüli ütemük (pl. az általános iskolás korosztályhoz tartozók hazatávozása), más adatok azonban több hivatal és intézmény valamilyen együttműködésének a végeredményeként keletkeznek, és velük kapcsolatban esetleg elsősorban a hivatali ügyintézés ritmusa tükröződik. Végül a kiáramlásban komoly statisztikai súlya van a nagykorúvá válásnak, amely a véletlent keveri bele a már addig is kevés következetességet mutató adatokba.

2001-ben a havi átlagnak számító 53 fő körüli adat áprilisban, júniusban, októberben és decemberben is előfordult. A legtöbben júliusban (80 fő) távoztak, aztán február (66 fő), majd augusztus (61 fő) a sorrend. Januárban (a beáramlás havi ütemével ellentétben), júniusban (41 fő) és márciusban (42 fő) távoztak a legkevesebben. A havi ütem komoly mértékben változik a szerint is, hogy milyen okból hova távoztak a kikerülők. A saját családjukba távozottak leginkább a júliust (a tanév befejeztét követő hónap), a februárt, októbert és decembert (az év végi ünnepek közeledte) „részesítették előnyben”, a januárt „kedvelték” a legkevésbé. A nagykorúvá váltak születésnapjára is a júliust, majd az áprilist és az augusztust emelte ki a hónapok sorából, itt is a január lett a leggyengébb. Az örökbefogadási határozatok aláírásának a nyári hónapokban volt a dandárja, a legkevesebb határozat februárban és áprilisban született. Januárban és februárban utalták a legtöbb kiskorút más TEGyESz illetékességébe.

A szakellátásban lévők december 31.-én

Ebben a fejezetben a szakellátásban élőkről adunk részletes képet, támaszkodva természetesen arra, amit már az elemzés első fejezetében leírtunk, bemutatván az alapvető számarányokat a nemek és az alapvető életkori csoportok közti megoszlás alapján. Ezt a feladatot azon kiskorúak helyzetének és jellemzőinek a bemutatásával kívánjuk teljesíteni, akik 2001. december 31-én gondozási nappal rendelkeztek.

1. A kiskorú szakellátottak gondoskodási formái

A 2001 végén szakellátásban lévő kiskorúak túlnyomó többségét az átmeneti neveltek alkották: az ellátottak öthatoda (83,2 0%) volt átmeneti nevelt. Minden tizenegyedik szakellátott kiskorú tartós nevelt (8,8 %), és minden tizenötödik ideiglenes hatállyal van elhelyezve (6,5 %). Lassan elfogy az intézeti elhelyezettek csoportja - 2001 végén 1,4 % volt az arányuk.

10. tábla: A fővárosi gyermekvédelmi szakellátásban 2001. december 31-én gondoskodásban részesülő kiskorúak megoszlása korcsoportok és gondozási formák szerint

Születési év (korcsoport)	IH	AT	TN	IE	Összesen
1999-2001 (0-2 éves)	33	136	14		183
1996-1998 (3-5 éves)	28	214	10		252
1992-1995 (6-9 éves)	21	362	25	3	411
1988-1991 (10-13 éves)	28	507	51	15	601
1984-1987 (14-17 éves)	43	737	107	16	903
Összesen	153	1.956	207	34	2.350

¹ Ebben a táblában már nem szerepelnek az 1983-ban születettek, hiszen már valamennyien nagykorúakká váltak.

Ez az eredmény úgy alakult ki, hogy a megelőző év végének az állapotához 2001 folyamán hozzáadódott a tárgyévi beáramlás és kiáramlás egyenlege, amely megmutatja, hogy mely kategóriákban milyen mértékben csökkent vagy nőtt a szakellátottak száma az év során. Gyakorlatilag ez a kérdés úgy vetődik fel, hogy a nagykorúvá vált évjárat kivonulásával az év végére feltétlenül bekövetkező számbeli veszteségnek milyen súlya van a létszámok alakulásában, milyen egyéb csökkentő tényezőket lehet felfedezni, azok milyen erővel működnek, és mennyire tudja ellensúlyozni az alacsonyabb évjáratok majd mindegyikében jelentkező beáramlási többlet a csökkenést. (Lásd a 11. számú táblát.) Azt tudjuk, hogy nem teljesen, hiszen január 1. óta 47 fővel csökkent a fővárosi szakellátásban gondoskodásban részesülő kiskorúak száma.

11. tábla: A fővárosi gyermekvédelmi szakellátásban a beáramlás és a kiáramlás egyenlege 2001-ben életkori csoportok és gondozási formák szerint (fő)

Születési év (korcsoport)	IH	AT	TN	IE	Összesen
1999-2001 (0-2 éves)	+26	+41	-7		+60
1996-1998 (3-5 éves)	-2	+9	-3		+4
1992-1995 (6-9 éves)	---	+23	+1		+24

1988-1991 (10-13 éves)	+7	+29	--	-4	+32
1984-1987 (14-17 éves)	+15	+66	+2	-6	+77
1983 (nagykorúvá váló)	-13	-193	-35	-3	-244
Összesen	+33	-25	-42	-13	-47

A tartós neveltek száma csökkent a legnagyobb mértékben (16,9 %), mintha minden hatodik tartós nevelt eltávozott volna. (Valójában minden hét tartós neveltből kettő eltávozott, de átlagban több mint egy jött helyettük.) A csökkenés főleg a nagykorúvá váló évjárat távozásából ered, de a legkisebb korcsoportokban is számottevő (ez az örökbeadásoknak köszönhető). A szakellátásban maradt tartós neveltek háromnegyede tíz éven felüli, ezért a további örökbeadásnak az év végére viszonylag szűk tartaléka maradt.

A átmeneti nevelteknek szintén csökkent a száma, amely viszont elenyésző a 18 évesek távozása miatti veszteséghez képest. Minden bentmaradó korcsoportban nőtt az ellátottak száma, a legnagyobb mértékben a legidősebb, majd utána a legfiatalabb korcsoportban. Ha viszont a változás mértékét nézzük, akkor azt látjuk, hogy a bölcsődés korúak száma az előző év végének négytizedével (43,2 %), az óvodás korúaké feleakkora mértékben (19,6 %) nőtt, míg a nagykaszkok (14-17 évesek) számában mutatkozó legnagyobb növekedés csak egytizedével gyarapította ezt az addig is népes korcsoportot. Tekintettel arra, hogy a „hazagondozási” stratégia jegyében az átmeneti neveltek, közülük is különösen a legfiatalabbak jelentős hányada – legalábbis elvben – visszatérhet a további nevelésre alkalmassá váló családjába, itt, úgy tűnik, felfedezhető az ez irányú erőfeszítések reményteljes célpontja, a hazagondozás számottevő tartaléka.

A 2001-es év érdekes fejleménye, hogy az ideiglenes hatályú elhelyezéssel gondoskodásban részesülők száma egészében és a legtöbb korcsoportban nőtt. Az általános növekedés azért volt lehetséges, mert ebben a gondoskodási formában kevesen, főleg külföldiek maradnak a szakellátásban a nagykorúságuk eléréséig. Így itt majdnem teljesen kiesett a „nagykorúsági veszteség”, amelynek egy része amúgy is az év folyamán került be. Az egyik leglényegesebb mozzanat, hogy ebben a gondozási formában – egyébként teljesen érthetően – az éves „forgalmi” adatok jelentősen meghaladják a naptári határnapokon észlelhető helyzetet. Azt gondoljuk, hogy az ideiglenes hatályú elhelyezés elemzésénél általában figyelembe kell venni, hogy az év közbeni forgalom nagyságrendekkel nagyobb lehet a naptári határnapokon

keletkező adatnál. Az „összesen” sorban ez úgy fest, hogy a kiáramlás azonos adata önmagában közel hatvan, a beáramlásé pedig nyolcvan százalékkal meghaladja a 2001 végén észlelhető, egyébként az év végére megnövekedett eredményt.

Ebben a gondozási formában a legnagyobb számban és mértékben a bölcsődés korúak száma emelkedett: az év végi adat egyik évről a másikra közel ötszörösére nőtt, és mind a beáramlás, mind a kiáramlás erősen meghaladta még ezt az ötszörös szintet is. Az óvodás korúaknál regisztrált 2 fős csökkenés mögé tekintve szintén látható, hogy mindkét említett folyamat adatai jelentősen meghaladták az év határnapjainak adatát. Hasonló jelenség tapasztalható az ideiglenes hatályú elhelyezettek minden korcsoportjában.

Az is elgondolkodtató, hogy az ideiglenes hatályú elhelyezettek körében a beáramlás több mint kétszeresen meghaladja a kiáramlást, ha a beutaláskori gondoskodási formát vesszük alapul. Az előbbiekből tudjuk, hogy év közben közel felüknek (46,4 %) megváltozott a gondozási formája, átmeneti neveltek lettek. Akik ebben a gondozási formában maradtak, azoknak a kétharmada ki is került. Így az ideiglenes hatályú elhelyezéseknél a beáramlási többlet azért lehetséges, mert a december 31-én is szakellátásban maradó tavalyi bekerülők száma nagyobb, mint a korábbi évek IH-s beáramlásából most kikerülőké.

A fentiek két ponton is a hazagondozás tartalékaira látszanak fényt vetni. Egyrészt úgy tűnik, talán elérhető lenne, hogy az ideiglenes hatállyal elhelyezettek köréből ne nagyon növekedjen egyik évről a másikra a szakellátottak létszáma, különösen a legalacsonyabb életkori csoportokban. A másik hazagondozási tartalék az átmeneti neveltek körében található. Azt a statisztikai tendenciát látjuk, hogy az IH jelzéssel beutaltak közül azoknak, akik átmeneti neveltekké válnak, sokkal kisebb az esélye a hazagondozásra, mint azoknak, akik megőrzik eredeti jelüket. Az eredeti gondoskodási forma megőrzésének vagy változásának annyi szerepe lehet a valóságban is, hogy amíg ideiglenes hatályú elhelyezéssel van valaki ellátásban, addig az IH jelzés valamilyen mértékben időről időre rákényszeríti az apparátust, hogy vizsgálja felül az illető aktuális helyzetét, tegyen valamit az érdekében stb. Amint a gondoskodási forma „átmeneti nevelt”, a kényszerítő elemek száma és nyomása csökken, és a mindig erősen túlterhelt gyermekvédelmi apparátus erőfeszítései lanyhulnak.

Más oldalról nézve azt lehet mondani, hogy a kétféle gondozási forma esetében eltérő a szakellátási szakapparátus közreműködésének mértéke a gyermekek további sorsának alakításában. A különbséget nem csak az jelenti, hogy az ideiglenes hatályú elhelyezés esetében a törvény 30 napos időhatárt szab a gyermekvédőknek az intézkedésre, amelyet, mint láttuk a beáramlásból, azok nemigen tudnak tartani. Az ideiglenes hatállyal elhelyezettek túlnyomó többsége csak a TEGyESz szolgálataival kerül kapcsolatba, esetükben valamivel egyszerűbb a gyámhivatalok és a szakellátás együttműködése. A nevelésbe vett kiskorúnak a gyámhivatal gondozási helyet jelöl ki, amely ettől kezdve részt vesz a hazagondozásban. A változás egyik fejleménye, hogy amíg az első esetben a közreműködők teljes körét sarkallja a határidő szorítása (amitől eltérni általában csak bizonyos fokig lehet), addig az utóbbiban komoly szerephez jut egy olyan résztvevő, amely érthetően nem elsősorban a hazagondozásban érdekelt, amelynek gondozási és nevelési erőfeszítéseiben az eredményes hazagondozás nemcsak sikert, sőt, nem is annyira sikert jelent, mint inkább a férőhelyének újabb feltöltésével, az életkori arányok lehetőség szerinti tartásával, az új gondozott beillesztésével járó veszélyeséget, nehézséget.

2. A gondozottak eddig szakellátásban töltött ideje

A 2001. december 31-én szakellátásban lévő kiskorúak átlag 2010 napot (5 és fél évet) töltöttek eddig a rendszerben. Az egész szakellátott állományban a két szélső érték: 4 nap és 6515 nap (17,8 év). A különböző gondoskodási formában lévőknél ezek az adatok nagyságrendekkel különböznek.

Az ideiglenes hatályú elhelyezettek esetében a szakellátásban eltöltött idő átlag 107 nap, és 4 naptól 2 év 1 hónapig terjed. (Az ideiglenes hatályú elhelyezetteket itt a régi ID-s jelzésű szakellátottak adatai nélkül számoltuk, mivel azoknak az adatai, akik még ilyen gondozási formában vannak a rendszerben, teljesen eltérnek a maiakétól.) Az átmeneti nevelteknél ez az idő átlag 1935 nap (5 év 3 hónap), 10 nap és 17 év 7 hónap közt változik, a tartós nevelteknél átlag 3458 nap (9 év 5 hónap), a szélső értékek: 33 nap és 17 év 8 hónap. Az intézeti elhelyezettek esetében az átlagos idő 2653 nap (7 év 2 hónap), a két szélső érték pedig 3 év 8 hónap, ill. 14 év 5 hónap.

Az ideiglenes hatállyal elhelyezettek a szakellátásban átlagosan már háromszor annyi ideje vannak bent, mint a jogszabályi időtartam. Az átmeneti neveltek átlagos benntartózkodási időtartama mindenképpen magas, ellentmond a Gyvt. azon törekvésének, hogy az ebben a gondoskodási formában lévő gyerekek sorsának tervezésekor preferálni kell a hazagondozást. Különösen így van ez, ha a szélső értékeket nézzük, amelyek szinte megegyeznek a tartós neveltekével. Az átmenetiség tehát nem igazán jellemzője ennek a gondoskodási formának, melyet, úgy tűnik, inkább a maradékelv alapján alkalmaznak a beutaló szervezetek, illetve az átsorolásról intézkedő gyámhivatalok. Az ideiglenes hatályú elhelyezésnek és a tartós neveltként való beutalásnak is konkrétan megfogalmazott kritériumai vannak a törvényi szabályozásban. Ezért azok kerülnek az átmeneti neveltek közé, akiket az intézkedők nem tudnak a másik két gondozási formába sorolni (vagy az IH-sokat ebben a formában tartani).

Megvizsgáltuk a 10 évnél hosszabb ideje szakellátottak jellemzőit is. A jelenleg szakellátásban lévő legalább 10 éves kiskorúak negyede már több mint tíz éve gondozásban él. A hasonló korú IH-sok közül minden hetedik, az átmeneti neveltek több mint egyötöde lett ilyen hosszú ideje beutalva. Nem meglepő, hogy a 10-17 éves tartós neveltek kétharmada szintén itt van, ők azok, akik a rendszerben nőnek fel. Az érintettek bő kétharmada 14-17 éves, a korcsoport 30 százaléka. Sajnos még a 2001. december 31-én ellátásban részesülő 10-13 évesek egyötöde is ebbe a csoportba tartozik. Összefoglalva, az a gyerek, aki jelenleg legalább tíz éve a szakellátásban van, típusosan 17 éves, átmeneti nevelt és – mint alább kiderül – nevelőszülőnél él.

3. A december 31-én gondozásban lévő kiskorúak útja a szakellátásban

A fővárosi szakellátásban a domináns elhelyezési forma a gyermekotthon (ideértve a csecsemőotthonokat is). 2001 végén a kiskorú szakellátottak negyvenhat, az egészségügyi és fogyatékos otthonokat is ide számolva hatvan százaléka élt ilyen gondozási helyen. A lakásotthoni elhelyezés – épek és fogyatékosok esetében egyaránt – egyelőre csak a gyerekek töredékét (8 %) érinti. A szakellátásban lévők negyede él nevelőszülői családban. Nagy jelentőséget tulajdonítunk viszont annak a ténynek, hogy a 10 évnél hosszabb ideje szakellátásban részesülő kiskorúak közel fele nevelőszülőknél van elhelyezve. A tartós nevelteknek is csaknem fele nevelőcsaládban, 20 százalékuk pedig fogyatékosok otthonában

él. Az ő örökbeadásuk az ismert okok miatt (nevelőszülői hajlandóság hiánya, illetve a gyerek fogyatékosága) nemigen lehetséges, szinte biztosan szakellátottként válnak nagykorúvá.

A naptári határnapokon rögzített adatokban a fővárosi TEGyESz átmeneti otthonai érthetően sokkal kisebb súllyal (4 %) szerepelnek, mint a határnapokat elkerülő év közbeni forgalomban (mint láttuk a beáramlásnál), hiszen azokat a gyermekeket, akik az új bekerülők közül nagy valószínűséggel hazagondozhatók az év folyamán, vagy akik örökbe fogadhatók, nemigen érdemes továbbhelyezni az átmeneti otthonból. Azokat viszont, akiknél erre nem látszik esély, minél előbb kívánatos véglegesnek remélhető gondozási helyükre juttatni.

4. Mozgások a szakellátás rendszerében

A 2001-ben bekerült kiskorúak elhelyezéséről korábban közöltek most azoknak a kiskorúaknak a hálózaton belüli mozgásával egészítjük ki, akik 2001. január 1-ig kerültek be, a 2001. év folyamán is gondozásban voltak, elhelyezésük pedig a tárgyévben változott.

A gyermekvédelmi szakellátás lényeges feladata a hálózatban élő gyerekek számára biztosítani az állandóságot, a fejlődésükhöz-fejlesztésükhöz szükséges kapcsolatok állandóságát. A gondozási hely megváltoztatása csak igen ritkán, kizárólag a gyermek érdekében kívánatos. 2001-ben az összes korábban felvett bent lévő kiskorú közel 10 százaléka váltott gondozási helyet. A legnagyobb kifelé mozgás a gyermekotthonokból és átmeneti otthonokból történt. Ez utóbbiakból a 2000-ben beutalt gyerekek kerültek el „végleges” gondozási helyükre. A gyermekotthonokból a gyerekek kétharmada, úgy tűnik, fejlődési szükségleteinek megfelelően nevelőszülőkhöz, lakásotthonokba, illetve fogyatékosok gyermekotthonaiba került. Egyharmadukat helyezték át másik gyermekotthonba, az indokokat az iratanyagok tanulmányozásával lehetne feltárni. A csecsemőotthonokból a gyerekek többsége nevelőszülőkhöz, kisebb része gyermekotthonba, illetve fogyatékosok gyermekotthonába került. Összességében a gondozási helyváltások 34 százaléka nevelőszülőkhöz, 28 százaléka gyermekotthonba, 15 százaléka fogyatékosok gyermekotthonába, 13 százaléka pedig lakásotthonba történő áthelyezést jelentett.

5. A szakellátásban lévő kiskorúak adatai gyámhivatalok szerint

A fővárosi szakellátásban lévő kiskorúak bő négyötödének (83 %) fővárosi gyámhivatal az illetékes gyámhivatala. Az adatok kerületek közti megoszlása megfelel a sokéves trendnek, nem kelt meglepetést. Budapest kerületei közül a legtöbb szakellátott kiskorú a VIII. kerület illetékességébe tartozik (239 fő), ami a kerületek átlagának (85 fő) közel háromszorosa. Mögötte a XIII. kerület áll, melynek illetékességébe a kerületi átlag kétszerese tartozik (169 fő). Hasonlóan magas a fővárosi szakellátott kiskorúak száma a Ferencvárosban (146 fő), Kőbányán (126 fő), Zuglóban (122 fő) és a III. kerületben (120 fő). Érthetően a két legbelső és legkisebb kerület, a Várkerület (5 fő) és az V. kerület (22 fő) illetékességében van a legkevesebb kiskorú fővárosi szakellátott.

A 23 fővárosi gyámhivatallal együtt a fővárosi szakellátásban lévő kiskorúak 132 gyámhivatal illetékességébe tartoznak, vagyis a Fővárosi TEGYESZ munkatársainak minimálisan ennyi gyámhivatallal kell kapcsolatban lenniük a gyerekek ügyeinek rendezése során. Különös jelentősége van a 109 vidéki gyámhivatallal való kapcsolattartásnak, amelyek listája tulajdonképpen lefedi az egész országot. Pest megye (24 település, 154 fő fővárosi szakellátott), ezen belül a budapesti agglomeráció, valamint Kelet-Magyarország két megyéje, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Borsod-Abaúj-Zemplén (11-11 település, 35 illetve 23 fő) szerepelnek a legnagyobb súllyal.

A megyék sorát érthetően vezető Pest megyén belül is a többséget a budapesti agglomerációhoz tartozó települések teszik ki, 16 településről 95 fő kiskorúval. A kapcsolatokban az agglomeráció minden szektora érintett, Budakeszi jelenik meg a legnagyobb súllyal (17 fő). Az agglomeráción kívülről Pest megye többi települése közül Nagykátáról 18, Abonyból 13 fő van a fővárosi szakellátásban.

Kelet-Magyarország megyéi között Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén, Jász-Nagykun-Szolnok és Bács-Kiskun megyével tart fenn a fővárosi TEGYESZ a legtöbb fővárosi szakellátott kiskorúra kiterjedő együttműködést. Ezek a kapcsolatok sem újabb keletűek. A települések közül Vásárosnamény (14 fő) és Eger (13 fő) emelkedik ki. Csongrád az egyetlen olyan megye, ahonnan 2001-ben egyetlen gyámhivatal illetékességéből sem volt kiskorú szakellátott a fővárosi hálózatban.

Összefoglalás

A fővárosi gyermekvédelmi szakellátásban gondoskodásban részesülők száma 2001-ben tovább csökkent, folytatva a tízéves csökkenési folyamatot. Ez vonatkozik az összes ellátottak és a kiskorú ellátottak mind év közbeni, mind év végi számának alakulására. Vannak azonban ettől eltérő trendek is. Az utógondozói ellátottak száma felfutó tendenciát mutat. 2001-ben nem csökkent tovább a beáramlás, a kiáramlók száma viszont tovább apadt; ez egyben azt is jelenti, hogy 2001-ben a kiáramlásnak az utóbbi években tapasztalható erős többlete csökkent. Lehetséges, hogy ez annak a jele, hogy a továbbiakban megszűnik a szakellátottak számának csökkenése. Az év közbeni szakellátási létszámcsökkenés mérséklődésére vezethet az, hogy az éves kiáramláson belül viszont megnőtt a tárgyéven belüli beáramlás aránya. Az utógondozói ellátás további felfutásával együtt ez az év közbeni létszám szinten maradásához, sőt akár emelkedéséhez is vezethet.

A szakellátás 2001-es „forgalmi” adatainak részletes elemzéséből a következők derültek ki: A 2001 évi beáramlásban beutaláskor az ideiglenes hatályú elhelyezés dominált. A beáramlás fő korcsoportos arányai 2001-ben sem különböztek lényegesen az elmúlt évek átlagától. A két legnépesebb beáramló korcsoport továbbra is a 14-18 éveseké és a csecsemőké.

A beutalási határozatok többségében egyetlen okot jelölnek meg a beutaló szervek. Az okok között a szülői deviancia dominál. A Gyvt. hatályba lépte után négy évvel is jelentős az anyagi-szociális okokra való hivatkozás mértéke, a határozatokban fő beutalási indokként is gyakran előfordul a szülők, illetve a család rossz szociális helyzete és a hajléktalanság. A beáramlás éves megoszlására jellemző, hogy januárban került be a legtöbb, decemberben pedig a legkevesebb kiskorú. A korábbi beáramlás-vizsgálatokban jelzett és az iskolai tanév időszakaival összefüggésbe hozott markáns beáramlási csúcsok 2001-ben nem látszanak. A fővárosban gyermekvédelmi szempontból is veszélyeztetett kerületnek számít – a sok éves tapasztalatnak és adatoknak megfelelően – a VIII. és IX. kerület, melyekből a beáramlók csaknem negyede került be. A rendőrségi beutalások aránya szintén változatlan, ami azt jelzi, hogy a gyerekek beutalásainak körülményei mit sem változnak. Az összes újonnan felvett gyerek kicsit több mint negyede tért haza még a beutalás évében, a túlnyomó többség az év

végén is gondozásban volt. Fontos továbbá, hogy a 2001-ben bekerült gyerekek elhelyezésére döntően a csecsemőotthonok és a TEGYESZ átmeneti otthonai jöttek szóba. Ugyancsak e két típusból kerültek a legtöbben haza még a tárgyévben; úgy tűnik, a hazagondozás terén ezek az intézmények, különösen a TEGYESZ átmeneti otthonai, igen nagy erőfeszítéseket tesznek. Igen kevés újonnan jövő gyerek kerül még az év folyamán nevelőszülőhöz és lakásotthonba.

A kiáramlásban a nagykorúvá váló átmeneti neveltek és a tárgyévben ideiglenes hatályú elhelyezéssel bekerült távozók dominálnak. Az IH-sok minden korcsoportjában és a csecsemőkorú tartós neveltek közt az év során bekerültek vannak többségben, az átmeneti neveltek minden korcsoportjában a többéves gondoskodás dominál.

A kikerülők fele családba került: hazatávoztak vagy örökbe fogadták őket. Közel ennyien érték el a nagykorúságot a szakellátásban. A távozó ideiglenes hatályú elhelyezettek főleg hazakerülnek, az átmeneti neveltek főleg a nagykorúság okán távoznak. A tartós neveltek egy része a szakellátásban éri el a nagykorúságot, más részét örökbe fogadják.

Minden tíz hazakerülőből hét ideiglenes hatályú elhelyezett, és csak három átmeneti nevelt, ami kisebb a sokéves átlagnál. A hazakerülők rövidebb időt töltenek gondozásban, mint a kikerülők átlaga. A hazakerült IH-sok átlag 0,4, az átmeneti neveltek 2,6 évet töltöttek a szakellátásban, a többi kikerülő gondozási ideje az IH-soknál ennek kétszerese, az átmeneti neveltek esetében 6,2 év.

Az örökbefogadottak főleg egy éven aluliak, felerészben tartós neveltek. Az idősebb korban örökbe adott kiskorúak túlnyomó többsége is egyéves kora előtt került a szakellátásba.

2001-ben a kiskorú szakellátottak közül minden tizenegyedik vált nagykorúvá. Tízből négyen legalább 14 évesen lettek beutalva, ketten viszont hároméves koruk előtt. Legtöbbjük átmeneti nevelt.

A kiáramlás havi üteme 2001-ben eltért a beáramlásétól. A hazakerülteknél igazodik a tanév végéhez, illetve a nyárhoz és az év végi ünnepekhez.

A szakellátásban részesülők száma 48 fővel csökkent 2001. december 31-ig, mert a nagykorúság elérésével járó kiáramlás magas számát nem tudta teljesen ellensúlyozni a minden más korcsoportban jelentkezett növekedés. A tartós és az átmeneti neveltek száma csökkent, az ideiglenes hatályú elhelyezetteké viszont jelentősen nőtt, különösen az év közbeni forgalomban. Ez utóbbi gondozási formában sokkal erősebb a beáramlás, mint a kiáramlás.

Az ideiglenes hatályú elhelyezettek és az átmeneti neveltek körében eddig kiaknázatlan lehetőségek vannak a hazagondozásra. Az utóbbiak esetében külön problémát jelent, hogy a gondozási helyek – úgy tűnik – nem érdekeltek a hazagondozásban.

A 2001. december 31-én szakellátásban lévő kiskorúak eddig átlag 5 és fél évet töltöttek a rendszerben. Aki legalább tíz éve van a szakellátásban, az típusosan 17 éves, átmeneti nevelt és nevelőszülőnél él. Az alapjában intézmény-centrikusnak mondott fővárosi hálózatban is az látható, hogy mindazok a kiskorúak nevelőcsaládban kapnak elhelyezést, akik iránt speciális gondozási szükségleteik alapján van fogadókészség, illetve akik a gyermekvédelmi hálózatban nőnek fel, és családpótlásra van szükségük.

Jegyzetek